

УДК 377:005.966-027.561

Наталія Ваніна, кандидат економічних наук,
доцент, науковий співробітник,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК РЕСУРС ДЛЯ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Анотація. У статті аналізуються сутність, роль та місце консультування як консультаційно-експертного ресурсу підтримки інноваційної діяльності молодіжного підприємництва у повоєнний час. Автором оцінюється система взаємодії інноваційної політики країни та інноваційної діяльності підприємства, пропонуються механізми включення консультаційних ресурсів до сучасної практики управління інноваційною діяльністю. Визначено фактори, що перешкоджають розвитку інновацій малого (молодіжного) бізнесу. Результати дослідження дозволили автору розробити напрями, методи стимулювання консультаційної підтримки молоді, що передбачають надання консультацій у процесі створення та освоєння інновацій, сприяння активізації та залучення молоді до процесу консультування та запропонувати механізм удосконалення взаємодії процесу консультування, молоді та держави.

Ключові слова: інноваційна діяльність, молодіжне підприємництво, бізнес, консультування, повоєнний час.

Abstract. The article analyzes the essence, role and place of consulting as a consulting and expert resource for supporting innovative activities of youth entrepreneurship in the post-war period. The author evaluates the system of interaction between the country's innovation policy and the innovative activity of the enterprise, and proposes mechanisms for including consulting resources in the modern practice of managing innovative activities. The factors hindering the development of innovations of small (youth) business have been determined. The results of the study allowed the author to develop directions, methods of stimulating the consulting support of youth, which involve providing consulting in the process of creating and mastering innovations, promoting the activation and involvement of youth in the consulting process, and proposing a mechanism for improving the interaction of the consulting process, youth, and the state.

Keywords: innovative activity, youth entrepreneurship, business, consulting, post-war period.

На долю України випали надскладні випробування. Війна внесла свої корективи в життя мільйонів. За рік повномасштабної війни багато українських бізнесів пройшли шлях від глибокого шоку, заціпеніння та руйнування всіх планів

на майбутнє до поступового відновлення роботи, впровадження більш адаптивних бізнес-моделей, використання нових логістичних схем, підтримки персоналу та громад, у яких вони працюють. Бізнес продемонстрував стійкість, готовність перебудуватись і вимушено став соціальнішим. Зрозуміло, що вирішальну роль у подоланні наслідків війни та відновленні України як у соціальній, так і економічній сферах відіграватиме малий та середній бізнес. Насамперед, підприємці, які готові поєднувати бажання заробити гроші, надати певні послуги та продати товари. Якщо говорити про підприємництво в цілому, то його можна поділити на два великих блоки: традиційне підприємництво та інноваційне. Класичне підприємництво засноване на використанні вже існуючої бізнес-моделі, що добре зарекомендувала себе. Це може бути кав'ярня, шиномонтаж, перукарня. Інноваційне підприємництво – підприємницька діяльність, яка спрямовується на створення нових продуктів, технологій та послуг та супроводжується формуванням відповідних методів організації й управління [1].

Як свідчить зарубіжний та невеликий вітчизняний досвід, молодіжні інноваційні підприємства слід віднести до малого підприємництва інноваційній сфері, з повним збігом для них усіх характеристик та особливостей його здійснення. Для забезпечення конкурентоспроможності української економіки у повоєнному відновленні та інноваційного типу розвитку в умовах глобалізації, становленні сприятливого соціального середовища та створенні умов для ефективної реалізації людського потенціалу, забезпеченні якості життя населення в Україні планується проведення робіт спрямованих на створення ефективного інноваційного молодіжного підприємництва.

З метою динамічного розвитку, диверсифікації та модернізації економіки України у повоєнний час на інноваційній основі уряд насамперед реалізує комплекс заходів щодо покращення інноваційної складової економіки та покращення інвестиційного клімату країни:

- стимулювання випуску інноваційної продукції у вигляді надання державної підтримки, зокрема консультаційної, інноваційному молодіжному бізнесу;

- запуск та супровід реалізації проектів (за участю консультаційних ресурсів) щодо розвитку високотехнологічних та наукомістких видів діяльності;
- реалізація заходів щодо створення інноваційних парків та багато іншого.

В українському законодавстві поняття «інноваційний парк» немає. Що таке інноваційний парк можна визначити так:

- це спеціально обладнана територія, де команда управлінців реалізує стратегію зростання інноваційної активності в регіоні;
- аудиторія – підприємці, кваліфіковані таланти, інвестори, науковці та новатори. Мета - сталий розвиток суспільства та економіки, створення доданої вартості шляхом об'єднання ресурсів [2].

Для того, щоб інновації розвивалися, потрібні інноваційна молодь. На жаль, в нас освіта в цьому плані не надто якісно розвивається. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти немає спеціального предмету, який дає учням інноваційні підходи. Наприклад програма «Корпус консультантів серед колишніх топ-менеджерів» (Service Corps of Retired Executives – SCORE) у США для підтримки інноваційної діяльності пропонує систему безкоштовного консультування у бізнес-центрах в сфері технічних, організаційних і фінансових проблем початківців та діючих підприємців на різних етапах розвитку їх підприємств. У рамках цієї програми діє понад 11500 добровільних консультантів, які співпрацюють зі всіма центрами підтримки малого і середнього підприємства у різних районах країни. Реалізація цієї програми забезпечує передачу досвіду висококваліфікованих фахівців молодому поколінню підприємців, одночасно сприяючи якнайшвидшому освоєнню нових технологій у різних сферах підприємництва. Діяльність консультантів SCORE частково фінансується з бюджету агентства АМБ [4]. На відміну від позитивного закордонного досвіду бізнес-центрів, де існує тісна кооперація між навчальними закладами та інноваційними бізнес-структурами, українські є неприбутковими організаціями й не спроможні надати допомогу, яка в майбутньому принесе прибуток становленню інноваційного підприємництва компанії, фірмі, установі.

Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» зазначено: «Держава сприяє створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів для реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності, надання інформаційних та консультативних послуг» [5]. Для розвитку інноваційного потенціалу молодіжного підприємництва та на його основі відновлення і зростання економіки необхідна реалізація урядом політики, спрямованої на стимулювання консультативної діяльності бізнес-центрів, що передбачає надання державної підтримки у процесі створення та освоєння інновацій, сприяння залученню бізнес-консультування.

Бізнес-консультування – це особливий напрям професійної діяльності і являє собою експертну допомогу з боку фахівців з управління та покликане на основі наукового аналізу конкретних виробничих ситуацій виробити найбільш прийнятні шляхи підвищення ефективності роботи або прибутковості підприємства та способи їх впровадження, використовуючи досягнення сучасної управлінської науки. [3]. Консультанти, що спеціалізуються у різних напрямках надання широкого спектру консультативних послуг надають особливий продукт, який називають «управлінським прибутком» – професійні знання, рада, передовий досвід, інновації, нові технології, певні види експертизи, унікальні рішення, є каталізаторами ресурсів.

Автор відмічає, що основними причинами звернення молодих підприємців до фахівців-консультантів є: фінансові та адміністративні питання; бажання знайти легальний спосіб скорочення податкових виплат; необхідність вибору оптимального рішення; управління проектами, інноваційними процесами, оптимізація організаційно-правової структури з метою досягнення максимального економічного ефекту від виробничої та торгової діяльності власного підприємства, нестача власних ресурсів, досвіду впровадження нових програм сталого розвитку, бізнесу; ІТ-розробки, уточнення правильності рішень прийнятих самостійно, професійне опрацювання технічних кроків бізнес - підприємства, кризова ситуація. Однак визначальними факторами, що стимулюють надання консультативних послуг у повоєнний період, стали

повномасштабна війна в Україні, падіння виробництва, ріст числа безробітних, послаблення стійкості державних фінансів, загрози валютній стабільності. У такій ситуації молодіжний бізнес потребує детального фінансового планування та об'єктивній інформації.

Визначимо роль, області та можливі результати консультування молоді у забезпеченні інноваційного процесу новоствореного бізнесу.

1. Новації та нововведення пов'язані між собою процесом консультування, як ініціювання та прискорення інноваційних процесів при створенні бізнесу.

2. Фахівець з бізнес - консультування здатний зорієнтувати молодь на створення, винахід, пошук нових можливостей уникнення небажаної для клієнта ситуації. Консультант перетворюється на винахідника, новатора.

3. Консультант здатний професійно та швидко, логічно та структурно побудувати процес впровадження інновацій, переслідуючи при цьому головну мету підприємця – успішну комерціалізацію нового продукту чи послуги, що впроваджується.

Розробка інноваційного продукту завжди пов'язана з комерційними ризиками, мінімізація яких стає можливою при зверненні до послуг фахівця - консультанту. До затребуваних послуг також правомірно віднести: аналіз існуючої бізнес-моделі, розробку нової інноваційної бізнес-моделі та формування команди для реалізації впроваджуваного бізнес-плану, складання прогнозів розвитку інноваційного підприємства, розрахунок економічного ефекту від впроваджуваних інновацій, проведення інноваційних семінарів, що представляють собою особливу форму організації спільної діяльності людей за рішенням складних проблем, що перешкоджають цілеспрямованому формуванню бажаного майбутнього.

Консультант, який використовує у своїй роботі інноваційний семінар, виступає одночасно в ролі дослідника (діагноста), експерта в галузі управління, організації, поведінкових наук, а можливо, і в галузі фінансів, економіки та права, методолога та методиста, керівника та організатора семінару, а також підприємця-практика. Консультанти, надають підтримку інноваційним підприємствам,

здебільшого випадків співпрацюють з організаціями через бізнес-центри, що надають послуги подібного роду. Актуально та важливо сформувати мотиваційний механізм, фундаментом якого є економічна підтримка інноваційної активності молодіжного бізнесу з боку держави. У рамках політики підтримки інноваційної діяльності основними формами стимулювання виступають гранти та субсидії молодим інноваційним початківцям. Як показує практика, однієї фінансової підтримки держави замало.

Особливого значення набуває усвідомлення важливості та необхідності відкритого та довірчої співпраці держави із бізнес-центрами у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Саме консультанти у співпраці з державними органами можуть стати каталізаторами у вирішенні зазначеної проблеми. У єдиному тандемі державі та молодому інноваційному бізнесу необхідно стимулювати комерціалізацію науково-технічного потенціалу шляхом поглиблення співробітництва держави з бізнес-центрами, що надають консультаційні послуги, науковими центрами та організаціями у сфері високих технологій.

Послідовне інноваційне відновлення України у повоєнний період, на наш погляд, має базуватися на розширенні асортименту продукції, переорієнтації ринків збуту, створенні нових робочих місць та розширенні сфери послуг. Це планується досягти за допомогою:

- збільшення витрат на *бізнес-консультації* та наставництво для забезпечення постійної підтримки молодіжного бізнесу у реалізації їх планів;
- створення сприятливого інвестиційного клімату залучення капіталу ззовні;
- консультаційні організації повинні виступати платформами, на базі яких формуватиметься популяризація успішного досвіду в молодіжному бізнес-середовищі;
- процес розвитку інноваційного середовища передбачає консультаційно-експертний та інформаційно-методичний супровід, який має бути створений на основі автоматизованих аналітико-консультаційних систем для задоволення

інформаційних, аналітичних та консультаційних запитів користувачів, а також збору, зберігання та впорядкування інформації для статистичного спостереження в області науки та інновацій.

Список використаних джерел

1. Давидовська Г. І. Сутність сучасного інноваційного підприємництва. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., 22 квіт. 2021 р. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 288 с.

2. Інновації на місці занепаду. URL: <https://vctr.media/innovaczii-na-meste-upadka-kak-v-ukraine-osvaivayut-zabroshennye-promzony-93716/> (дата звернення: 10.05.2023)

3. Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник / Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 96 с.

4. Провайдинг інновацій. URL: https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:8bace780e5062a11092b5c8b4c0c6a929fce67ff/latest/479687/index.html (дата звернення: 10.05.2023)

5. Про внесення змін до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [Електронний ресурс]: Закон України від 23.03.2000 р. № 1613-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення: 10.05.2023)